

Т. А. Мазаховська,

к. е. н., доцент

К. А. Мазаховська,

к. е. н.

Київський економічний інститут менеджменту (Екомен)

КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ

У статті досліджено актуальні питання діяльності конт-рольних органів корпоративного підприємства. Визначені основні органи контролю та досліджено механізм їх взаємодії.

Current issues of activities of those responsible for corporate control in the company have been researched in this article. The main control management bodies and their interconnections have been detected.

Ключові слова: акціонерне товариство, корпорація, корпоративний контроль, аудит.

Key words: joint stock company, corporation, corporate control, audit.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Управління корпорацією включає вирішення комплексу питань, таких як правові, фінансові, маркетингові, кадрові та організаційно-технічні питання. Специфічні особливості корпоративного управління потребують налагодженої дії контролюючого апарату. Серед всіх функцій менеджменту контролю в корпоративних формуваннях надаються особливе місце. Однак слід відмітити відсутність цілісної концепції корпоративного контролю та механізму її реалізації. Методики організації контролю в системі корпоративного управління є недосконалыми та не відповідають його вимогам. Ці обставини визначили актуальність обраної теми статті.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У науковій літературі над проблемами корпоративного контролю працювали такі вчені як Воронкова А.Е., Гончаров В.М., Грідчина М.В., Зось-Кіор М.В., Ільїн В.Ю., Коренев Е.Н., Мажура І.В. Незважаючи на достатньо широке коло авторів, які займаються даними проблемами, багато питань корпоративного контролю потребують подальшого дослідження та вирішення.

Метою статті є узагальнення теоретичних аспектів контролю в системі корпоративних фінансів.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Досвід розвитку бізнесу свідчить про те, що одноосібне управління підприємством є ефективним лише до певного моменту.

У великій компанії прийняття стратегічних рішень відокремлюється від оперативного управління. Найбільш правильним у цих умовах стає перехід власників до ролі розробників довгострокової комплексної стратегії розвитку та відхід від управління. У цій ситуації виникає необхідність створення механізмів захисту їх інтересів.

Таким механізмом захисту інтересів власника є система корпоративного управління. Захистом інтересів власника система корпоративного управління не обмежується. Вона виконує й інші функції, наприклад:

— розмежує повноваження та обов'язки органів управління вищого рівня;

— будує внутрішню систему корпоративного контролю;

— формує мотиваційну складову, побудовану на основі підвищення ефективності бізнесу.

Система корпоративного управління дозволяє підвищити ефективність використання капіталу, а також сприяє зростанню довіри інвесторів.

Контроль — вирішальний вплив або можливість здійснення вирішального впливу на господарську діяльність суб'єкта господарювання, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною частиною, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування та прийняття рішення органами управління суб'єкта господарювання, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначити умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління суб'єкта господарювання [1, с. 2].

Контроль за діяльністю підприємств здійснюється як іззовні, так і з середини. Система органів, що здійснюють корпоративний контроль, наведена на рис. 1.

Метою внутрішнього контролю в корпорації є створення інформаційного поля прийняття управлінських рішень для забезпечення стабільного становища корпорації на ринку.

Метою діяльності наглядової ради акціонерного товариства є здійснення захисту прав акціонерів товариства. Компетенції наглядової ради визначені Статутом акціонерного товариства та чинним Законодавством.

Наглядова Рада контролює та регулює діяльність виконавчого органу.

В акціонерних товариствах із кількістю акціонерів-власників простих акцій 10 осіб і більше створення наглядової ради є обов'язковим. У товаристві з кількістю акціонерів-власників простих акцій 9 осіб і менше у разі відсутності наглядової ради її повноваження здійснюються загальними зборами.

У такому разі передбачені цим Законом повноваження наглядової ради з підготовки та проведення загальних зборів здійснюються виконавчим органом, якщо інше не встановлено статутом акціонерного товариства.

Питання, що належать до виключної компетенції наглядової ради, встановлені законом про акціонерні товариства [1, ст. 52, п. 2]. Вони в жодному разі не можуть бути делеговані правлінню.

До кола повноважень Наглядової ради відносяться:

- захист інтересів акціонерів;
- оптимізація витрат на організаційну діяльність;
- залучення інвестицій;
- контроль за діяльністю правління.

Контроль за фінансово-господарською діяльністю в корпоративних підприємствах здійснює Ревізійна комісія, до компетенції якої відноситься проведення перевірки фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства. Перевірки поділяються на:

- обов'язкові (за результатами фінансового року, якщо інше не передбачене статутом);

Рис. 1. Система корпоративного контролю

— спеціальні (за рішенням загальних зборів, або на вимогу акціонерів, які на момент подання вимоги сукупно були власниками більше 10 відсотків простих акцій товариства).

У межах своїх повноважень ревізійні комісії повинні:

- з'ясувати достовірність та повноту даних фінансової звітності;

- встановити (якщо вони є) факти порушення законодавства під час провадження фінансово-господарської діяльності та встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та подання звітності.

Ревізійна комісія зобов'язана вимагати позачергового скликання загальних зборів акціонерів у разі виникнення загрози суттєвим інтересам акціонерного товариства або виявлення зловживань, вчинених посадовими особами.

В акціонерних товариствах із кількістю акціонерів-власників простих акцій товариства до 100 осіб може запроваджуватися посада ревізора або обиратися ревізійна комісія, а в товариствах із кількістю акціонерів-власників простих акцій товариства більше 100 осіб може обиратися лише ревізійна комісія.

Головне призначення інституту внутрішніх аудиторів полягає в забезпеченні прозорості економіки бізнесу для його власників. Слід зазначити, що як аудит цей інститут здійснює не тільки перевірку (це аудит), але й аналіз та діагностику для покращення. Крім того, такі процедури проводяться власними ресурсами власника, яким він довіряє — тому це внутрішня перевірка.

Управління внутрішнього аудиту виконує такі функції:

- наглядає за поточною діяльністю корпорації;
- контролює дотримання законів, нормативно-правових актів і рішень органів управління корпоративного підприємства;
- перевіряє результати поточної фінансової діяльності;
- аналізує інформацію та відомості про діяльність товариства, професійну діяльність його працівників, випадки перевищення повноважень посадовими особами;
- надає Спостережній Раді звіти з висновками і пропозиціями за результатами перевірок;

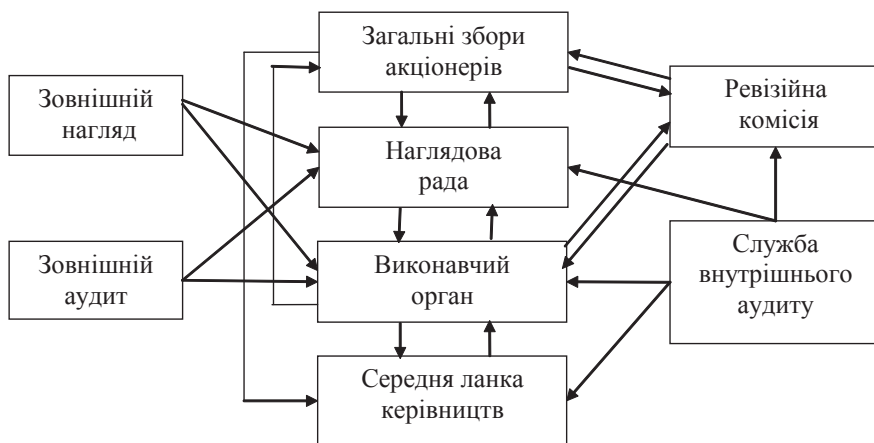

Рис. 2. Взаємодія органів контролю з органами корпоративного управління

— виконує інші функції, пов'язані з наглядом і контролем за діяльністю корпорації.

Зовнішня підсистема корпоративного контролю має на меті мінімізацію ризику фінансових втрат власників і кредиторів, а також націлена на підтримку надійності підприємства та його фінансової стійкості.

Зовнішній нагляд у корпоративному підприємстві вирішує наступні проблеми:

- забезпечення надійності та раціональності господарських операцій;
- досягнення оптимальної пропорційності капіталів;
- резервування коштів, достатніх для управління комерційними ризиками.

На відміну від зовнішнього нагляду зовнішній аудит — це висловлення власної думки про достовірність даних фінансової звітності.

Зовнішній аудит здійснюється з метою підтвердження результатів фінансової діяльності, а також у випадках, передбачених чинним законодавством України, не рідше одного разу на рік.

Діяльність корпоративних підприємств підлягає перевірці визначеними Спостережною Радою компетентними, незалежними і кваліфікованими аудиторськими організаціями, що мають відповідну ліцензію.

Зовнішній аудит:

- перевіряє дотримання правил бухгалтерського обліку та звітності з операцій, що здійснює корпоративне підприємство;
- досліджує дотримання законодавчих актів, нормативних документів та рішень Загальних Зборів;
- здійснює оцінку системи внутрішнього контролю корпоративного підприємства.

Необхідною умовою ефективного корпоративного контролю є їх взаємодія з органами корпоративного управління (рис. 2).

Необхідною умовою розвитку корпоративного сектору в Україні та залучення капіталу є захист прав акціонерів, які повинні бути впевнені в тому, що по-перше, корпоративні права гарантовані, по-друге — в разі порушення корпоративних прав існують інструменти його ефективного захисту.

Зовнішній нагляд з боку державних органів корпоративного контролю здійснюється за такими напрямками — законодавчим, судовим та організаційним. Іншими словами:

1. Захист прав акціонерів повинен здійснюватися через державні органи, на які покладені функції прийняття законів та нормативно-правових актів.

2. Акціонерам повинно бути гарантовано здійснення судового захисту порушення їх прав.

3. Необхідно створювати і розвивати організаційні структури, які мають кваліфіковано вирішувати проблеми захисту прав акціонерів.

Усі вищевказані напрями (і за-

конодавчий, і судовий, і організаційний) знайшли своє відображення в Законі про "Акціонерні товариства" [1], прийняття якого є важливим кроком держави на шляху вдосконалення механізмів захисту прав акціонерів.

Указаний закон містить ряд важливих нововведень, які посилюють права та інтереси акціонерів українських акціонерних товариств, але у питанні законодавчого регулювання захисту прав акціонерів все ще залишається безліч невирішених питань.

Захист прав акціонерів може бути здійснено з використанням повноважень, якими наділена Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З'ясовано, що система корпоративного контролю містить як органи внутрішнього контролю, так і органи зовнішнього контролю, механізм взаємодії яких дозволяє забезпечити захист корпоративних прав. Перспективою подальших досліджень є розробка організаційно-економічного механізму корпоративного контролю.

Література:

1. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17.09.2008 р. № 514-VI зі змінами та доповненнями № 4969-VI (4969-17) від 19.06.2012 // ВВР України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Бурдак В. Як захистити права акціонерів? / В. Бурдак // Правовий тиждень. — 2010. — № 33 (211). — С. 7—10.
3. Корпорації: управління та культура: монографія / Воронкова А.Е. Коренев Е.Н., Баб'як М.М., Мажура І.В. — Дрогобич: Вимір, 2006. — 376 с.
4. Корпоративне управління: навчальний посібник / Гончаров В.М., Зось-Кіор М.В., Ільїн В.Ю. — Луганськ: Еталон-2, 2011. — 645 с.
5. Маліч Л. Актуальні питання корпоративного управління / Л. Маліч // Економічний аналіз. — 2010. — № 5 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/Nfm0iC.pdf.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2012 р.